

fekvő a válasz második kérdésünkre is, ti. arra, hogy hogyan helyes a történelem és a történet szavakat használni. Nyilvánvaló, ismeretelméleti szempontból akkor követünk helyes szóhasználatot, ha kizárjuk a történet történelem, és fordítva: a történelem történet jelentését. A szűkebb értelemben vett történelem tehát nem a történetnek, hanem a történettudomány szónak szinonimája. Ha tehát valamely tárgy múltjáról szólunk, a történet szavunkat kell az adekvát fogalmat megjelölőnek tekinteni (pl. földtörténet, világtörténet, egyetemes történet, őstörténet, magyar történet, művészettörténet, agrártörténet, helytörténet, stb.) Ha viszont valaminek a múltjáról szóló ismereteket kívánjuk megjelölni, az esetben a történelem szavunk fejezi ki a pontos fogalmat (a fenti példák-

nál maradvá tehát: földtörténelem, világtörténelem, egyetemes történelem, őstörténelem, magyar történelem, művészettörténelem, agrártörténelem, helytörténelem, stb.). Természetes azonban, hogy a véleményünk szerint helyes elv csak akkor mehet át a köztudatba, ha mindenekelőtt a szakirodalom és a publicisztika következetesen érvényesíti. Mi tehát, a Magyar Nyelv egykori, magát meg nem nevező cikkírójával szemben, aki ezen a ponton letette a fegyvert, mondván: „a már megszilárdult szóhasználatnál nincs mit tennünk”¹¹ a gondolható és történész Kornis Gyulának adunk igazat és vele értünk egyet, aki kívánatosnak tartotta, hogy a fogalmi különbség a szavak használatában is kifejezésre jusson.¹²

Kávássy Sándor

SZEMLE

TECHNIKAI ESZKÖZÖK A NYELVOKTATÁSBAN

(A nyelvi laboratóriumi nyelvoktatás elvei és módszerei)

A pedagógia időszerű kérdései külföldön c. sorozat újabb kötete elsősorban az idegen nyelvet tanítók számára jelent igen hasznos olvasmányt, de a könyvben felvetett néhány aktuális probléma más szakosok körében is érdeklődésre tarthat számot.

Napjainkban az idegen nyelvoktatásban világszerte végbemenő hatalmas változásnak lehetünk tanúi: mindenütt új módszerekkel és eljárásokkal, a technikai eszközök ésszerű felhasználásával próbálkoznak. A több mint egy évtizedes külföldi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy tervszerű és tudatos tanári irányítással a technikai eszközök helyes alkalmazása növeli az idegen nyelvoktatás eredményességét, mivel olyan lehetőségeket teremt, amelyek gépek nélkül elképzelhetetlenek.

A kötet a problémát jól megvilágító három tanulmányt tartalmaz.

G. J. Dorf—Suszter: A tanítási óra 45 perce c. cikke (megjelent: Inoszttrannie jaziki v skole, 1964. I. sz.) minden pedagógust érdeklő kérdésre igyekszik válaszolni: hogyan érhető el, hogy minden tanuló végigdolgozza az órának mind a 45 percét; milyen eljárásokra van szükség, hogy az órán ne csak egyesek, hanem minden tanuló feleljen és valamilyen feladatot hangosan elvégezzen, biztosítva ezáltal az idegen nyelvű beszédet kifejlesztő kellő mennyiségű gyakorlat. A felvetett kérdésekre két szempontból válaszol a szerző, bemutatva a tanóra ésszerűbb kihasz-

nálásának lehetőségeit technikai taneszközök nélkül, ill. technikai taneszközök segítségével.

Olyan eljárásokat ismerhetünk meg, amelyek segítségével technikai eszközök igénybevétele nélkül is biztosítható minden tanuló aktív részvétele, jól megszervezhető az egész osztály munkája.

A szerző a továbbiakban a technikai eszközök alkalmazásával kapcsolatos eljárásokat mutatja be és megállapítja, hogy ily módon könnyebb és eredményesebb a tanár munkája, ésszerűbb és gazdaságosabb a tanóra idejének kihasználása.

Különösen értékes segítséget nyújt a moszkvai 112. sz. 11 osztályos iskolában működő kabinet felszerelésének, magyarázattal ellátott kapcsolási rajzának bemutatása. Megjegyzendő, hogy a leírt berendezés hazai készülékek és alkatrészek felhasználásával nálunk is elkészíthető.

Végül a szerző részletesen tárgyalja a kabinet működtetésének változatos lehetőségeit, ill. a valamennyi tanuló egyidejű munkáját biztosító feladatrendszert.

H. Rott: A technikai kabinet az orosz nyelvi képzésben és továbbképzésben c. cikkében (megjelent: Fremdsprachenunterricht, 1963. 12. sz.) különös nyomatékkal hangsúlyozza, hogy az orosz tanárképzés jelenlegi formái sok tekintetben már nem felelnek meg a fokozott követelményeknek, új utakat kell keresni. Véleménye szerint a nyelvgyakorlatokat a technika jelenlegi színvonalának meg-

felelően kell végezni, mert az oktatómunka magas követelményeinek csak olyan nyelvtanár teher eleget, aki gyakorlati nyelvtudással: produktív és receptív nyelvi készségekkel rendelkezik, de emellett természetesen nyelvelméleti és irodalmi szempontból is művelt. Fokozni kell tehát a nyelvgyakorlatok mennyiségét, sok, ellenőrizhető beszédprodukciónak kell végeznie. Mindez csak a technikai eszközök bevonásával lehetséges, mert ezek nélkül minden erőfeszítés mellett is csak néhány percnyi beszédlehetőség jut egy-egy tanulóra.

A továbbiakban az ún. audio-vizuális módszert jellemzi és összefoglalja a Szovjetunióban és a nyugati országokban a technikai kabinetekkel kapcsolatos munka tanulságait és az ezekből leszűrhető tapasztalatokat. Összehasonlíttja az audio-vizuális módszernek a nyugati országokban szokásos használatát a Szovjetunióban használatos módszerekkel és lényeges különbséget állapít meg: míg a nyugati országokban helytelenül a mechanikusan utánzó nyelvtanulási módot hangsúlyozzák, mellőzik a nyelvtant és minden nyelvelméleti vizsgálódást, elhanyagolják az olvasást és az írást, addig a Szovjetunióban a lexikai, nyelvtani, frazeológiai, fonetikai és hangjelítési ismeretek nyújtása mellett az olvasás- és íráskészség fejlesztésére is nagy gondot fordítanak.

A szerző képet ad arról is, hogy milyen elgondolások alapján rendezték be és fejlesztik tovább az erfurti pedagógiai főiskola orosz nyelvi tanszékén a nyelvi laboratóriumot, milyen mértékben vették figyelembe és használták fel a külföldi tapasztalatokat. Bemutatja az erfurti főiskola laboratóriumát, valamint az egyéni tanulásra és oktatásra alkalmas náluk használt gyakorlattípusokat. További feladatának tartja a szovjetunióbeli nyelvi laboratóriumokban folyó igen nagyszámú tudományosan megalapozott gyakorlati formáknak alapos tanulmányozását, rendszerezését, átfogó gyakorlatrendszerbe való összefoglalását.

Petar Guberina: Az audio-vizuális strukturális-globális módszer c. tanulmánya terjedelmi okokból csak rövidítve jelent meg a kötetben. Tanulmányának ismertetése előtt bemutatjuk a szerzőt. P. Guberina a zágrábi egyetem fonetikai tanszékének professzora, a Saint-Cloud-i módszernek — Paul Rivenc-kele együtt — megalkotója és továbbfejlesztője.

Tanulmányában a szerző kifejti, hogy a nyelv éppen úgy, mint érzékszerveink és agyunk, strukturálisan működik, működése

strukturális törvényszerűségeken alapul. Hangsúlyozza, hogy a beszéd társadalmi funkciójából és a nyelv strukturális felépítéséből következik, hogy a beszéd tölti be a legfontosabb szerepet az emberek közti érintkezésében, majd kifejti és elemzi a beszéd funkcionálásában szerepet játszó alapvető struktúrákat. Véleménye szerint az idegen nyelvoktatást csak a beszélt nyelvre lehet építeni, a nyelvoktatás kezdeti szakaszában tehát csak a beszélt nyelv tanítása folyhat. Az írás és olvasás tanítására csak akkor kerülhet sor, amikor a tanulók már eljutottak a nyelv szóbeli elsajátításának bizonyos fokára. A kezdeti szakasz után az írott nyelv és a beszélt nyelv tanítása párhuzamosan történik.

A módszer elnevezésének értelmezéséről a következőket olvashatjuk. „A strukturális-globális módszer a nyelvi jelenségek permanens kapcsolatát veszi alapul: szituáció-kontextus-rajzok-szócsoportok-jelentés hang (globalitás), és mindez struktúrákká szerveződik és strukturálisan funkcionál.” A módszer nem véletlenül alkalmaz audio-vizuális eszközöket, mivel a technikai eszközök képesek olyan struktúrák megalkotására, amelyek a közlés, megértés, reprodukálás szempontjából egyaránt igen hatékonyak bizonyulnak. Majd ismerteti a globális és strukturális elvek alkalmazásának módját is az oktatás különböző területein.

Részletesen bemutatja a laboratórium sajátos felhasználási módját, a tanár és a gépek szerepét az audio-vizuális strukturális-globális módszerben, de nyomatékosan kiemeli a tanár tudatos irányító munkájának fontosságát. Hangsúlyozza, hogy a laboratórium arra szolgál, hogy a tanulók a tanár irányításával feldolgozott és megtanult anyaggal kapcsolatos gyakorlatokat végezzenek és ismételjék.

Végezetül a módszer jellemző vonásait foglalja össze igen tanulságosan.

A három tanulmány mondanivalóját jól egészítik ki a nyelvi laboratóriumban folyó munkát illusztráló, magyarázatokkal ellátott fényképek.

Tekintve, hogy nyelvi laboratóriummal kapcsolatos hazai tapasztalataink még alig vannak és a technikai eszközök alkalmazása sem eléggé elterjedt, minden idegen nyelv szakos tanárnak figyelmébe ajánljuk a könyvet, a nyelvoktatás eredményesebbé tételében hasznos útmutatóul és segítségül szolgál. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1964.)

Héjjas Endre
főiskolai adjunktus